

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarqand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Юсупов Хуршид Муратжанович</i> ПЕРВЫЕ ШАГИ ДВУХСТОРОННЕГО СОТРУДНИЧЕСТВА САУДОВСКОЙ АРАВИИ С МОМЕНТА НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	9-13
<i>Najmiddinov Zafar Xoshimjonovich</i> O'RTA OSIYO FAQIHLARINING MUSANNIFAK ASARLARIGA TA'SIRI XUSUSIDA	14-19

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Madraimova Marxamat Raximberganovna</i> XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING OBYEKTIV ZARURLIGI VA AHAMIYATI	20-23
<i>Abdullaev Jamshid Obidovich</i> SUN'IY INTELLEKT — XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH VOSITASI SIFATIDA	24-30
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич</i> ДОННИ ҚАЙТА ИШЛАШ КОРХОНАЛАРИДА МАҲСУЛОТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИ ҲИСОБИНИ ЮРИТИШ ВА ТАННАРХ КАЛКУЛЯЦИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	31-46
<i>Ziyadullayev Zuxriddin Ilxom o'g'li</i> TIJORAT BANKLARI TRANSFORMATSIYASI BORASIDA NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	47-51
<i>Alimova Saboxat Gaziyevena, Erkinova Sevinch</i> YASHIL IQTISODIYOT VA ATROF MUHIT MUAMMOLARI	52-56
<i>Zokirova Gavxar</i> GLOBAL PENSIYA TIZIMLARI BARQARORLIGI VA YETARLILIGI TAHLILI	57-66

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevna, Muxtorov Muxsin Jabborovich</i> TASAVVUFDA INSON MA'NAVIY KAMOLOTI MASALASI	67-73
<i>O'rinboyev Davlatjon Bahtiyorovich</i> IJTIMOIY FALSAFADA STRATEGEMALARNING O'RNI VA AHAMIYATI	74-79
<i>Alimov Mansur Narboyevich</i> PEDAGOGIYALARNING MA'NAVIY-AXLOQIY VA KASBIY RIVOJLANTIRISHDA AJDODLAR MA'NAVIY MEROSINING O'RNI. ("SILSILAT UL-ORIFIYN VA TAZKIRATU-S-SIDDIQIYN" ASARI MISOLIDA)	80-87
<i>To'xtasinov Shukurjon Shavkatjon o'g'li</i> MILLIY BIRLIK VA SIYOSIY HOKIMIYATGA DOIR JADIDLAR QARASHLARINING IJTIMOIIY- FALSAFIY AHAMIYATI	88-95
<i>Nurmatova Umida Jalolidinovna</i> AN'ANAVIY O'QISHNING GNOSEOLOGIK JIHATLARI	96-101

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abdullaeva Charos Baxramovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIKADA REKLAMA DISKURSI TUSHUNCHASI	102-105
<i>Umarqulova Munira Zohidjon qizi</i> ILMIY-FANTASTIK ADABIYOT: JANRNING SHAKLLANISHI, RIVOJLANISHI VA POETIK CHEGARALARI	106-119
<i>Xaydarova Gavhar Abdukadirovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIK MADANIYAT KONTEKSTIDA "SPORT DISKURSI" TUSHUNCHASINING NAMOYON BO'LISHI	120-124
<i>Mirzarahimov Bahodir Shavkat o'g'li</i> "XALQ SO'ZI" GAZETASINING MATNLARINI DAVR BO'YICHA TASNIFLASH BOSQICHLARI	125-129
<i>Boboqulova Nilufar Xayrullo qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SHOULDER/YELKA, ELBOW/TIRSAK HAMDA WRIST/BILAK SOMATIK KOMPONENTLI MAQOLLARNING KONSEPTUAL TAHLILI	130-137
<i>Yangiboyeva Feruza Ortiq qizi</i> TIPS FOR TEACHING ENGLISH: STRATEGIES FOR EFFECTIVE LANGUAGE LEARNING	138-145
<i>Ибодуллаева Гавхар Уринбаевна</i> ОБУЧЕНИЕ ШКОЛЬНИКОВ К НАЧАЛЬНОМУ УРОВНЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В СРЕДНЕ- ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЕ	146-151
<i>Kuvvatov Raxmatulla Hikmatillayevich</i> SAN'ATGA OID AFORIZMLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI.....	152-156
<i>Ibodullayeva Gulshod Urinovna</i> CHET TILLARINI O'RGANISHDA IMMERSIV O'QITISH USLUBLARI –SAMARALI YO'NALISH, YONDASHUVLAR VA XULOSALAR.....	157-160
<i>Habibullayeva Gulsanam Inomjon qizi</i> INNOVATIVE METHODS OF TEACHING READING (FOR PRE INTERMEDIATE LEVELS)	161-165
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> TILSHUNOSLIKDA TERMINOLOGIYANING XUSUSIYATLARI.....	166-169

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Kuchimova Shaxlo</i> VASIYATNOMANING OG'ZAKI SHAKLI VA UNI TUZISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEKNOLOGIYA VOSITALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	170-176
<i>Jumanazarov Faxriddin Erkinovich</i> KONTRAFAKT MAHSULOTLARNI ANIQLASH VA ULARNING MUOMALASIGA QARSHI KURASHISH MUAMMOLARI	177-183
<i>Курбанова Эльмира Асадовна</i> ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ОВД С ГОСУДАРСТВЕННЫМИ И ИНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ ПО ПРОФИЛАКТИКЕ БЕЗНАДЗОРНОСТИ И ПРАВОНАРУШЕНИЙ СРЕДИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	184-190

<i>Raxmatullayev Xurshidjon Shukurilla o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QONUNCHILIGIDA KRIPTO-AKTIV VA U BILAN BOG'LIQ BO'LGAN AYRIM MUAMMOLAR.....	191-195
<i>Aldamuratova Amangul Uralbayevna</i> FUQAROLIK PROTSESSIDA AJRIMLAR TUSHUNCHASI VA TURLARI	196-200
<i>Xakimov Jahongir Olimjon o'g'li</i> KIBERFIRIBGARLIK VA KIBERKORRUPSIYA – RAQAMLI DUNYODAGI MURAKKAB JINOYATLAR.....	201-208
<i>Ergashev Qaxramon Zokirjonovich</i> KORRUPSIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHNING IJTIMOY ZARURATI.....	209-219
<i>Normatov Isomiddin Dustqul o'g'li</i> XUFIYONA IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	220-224
<i>Пулатов Темурабек Гайратжон угли</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ КИС В СЕКТОРЕ ФИНАНСОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	225-231
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARINING ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA FANLARARO INTEGRATSIYA	232-236
<i>Sharipova Farida Salimdjanoyn, Qo'ng'irotova Anorxol</i> TIBBIYOT OLIYGOHLARIDA "TIBBIY BIOLOGIYA" HAMDA "UMUMIY GENETIKA" FANLARINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLAR SAMARADORLIGI	237-241
<i>Собирова Гулибарно Зайнутдин кизи</i> МЕТОДИКА ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ В РАЗВИТИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	242-252
<i>Salayev Donyor Baxtiyarovich</i> ZAMONAVIY JISMONIY TAYYORGARLIKNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	253-259
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> OLIY TA'LIM MUASSASASIDA BOKS MURABBIYLARINI KASBGA YO'NALTIRISH TIZIMINING XUSUSIYATLARI	260-266
<i>Hakimova Nargiza Uralovna</i> YOSH KURASHCHI QIZLARDA MUVOZANAT QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHDA RAQS VA HARAKATLI O'YINLARDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYASI	267-273
<i>Otepbergenov Jetkerbay Sakbergenovich</i> MODULLI TA'LIM SHAROITIDA TALABALARNI INTELLEKTUAL RIVOJLANTIRISHGA UNDASH MUAMMOSI	274-279

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI – ECONOMIC SCIENCES

Received: 10 April 2025

Accepted: 15 April 2025

Published: 28 April 2025

Article / Original Paper

**XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI DAVLAT
TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING OBYEKTIV ZARURLIGI VA
AHAMIYATI**

Madraimova Marxamat Raximberganovna

Abu Rayhon Beruniy nomidagi UrDU

“Biznes va boshqaruv” kafedrası

stajor-o‘qituvchisi

Email: marhamatmadraimova@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada Xorazm viloyatida kichik biznes va tadbirkorlikni davlat tomonidan tartibga solishning obyektiv zarurligi va ahamiyati, shuningdek bu sohani tartibga solishdagi asosiy chora-tadbirlar, jumladan, kichik biznesni tartibga solishning ahamiyatli jihatlari va viloyatda Yalpi hududiy mahsulot kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik ulushi ko‘rsatkichlari 2022-2024 yillar kesimida tahlil qilingan hamda xulosa va takliflar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: tadbirkorlik, kichik biznes, mikrokredit, investitsiya, tijorat banklar, infratuzilma, soliq imtiyozlari, bojxona imtiyozlari.

**THE OBJECTIVE NECESSITY AND IMPORTANCE OF STATE REGULATION OF
SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE KHOREZM REGION**

Madraimova Markhamat

Trainee teacher of the Department of

“Business and Management” of the Ural

State University named after Abu Rayhon Beruni

Abstract. This article analyzes the objective necessity and importance of state regulation of small business and entrepreneurship in the Khorezm region, as well as the main measures to regulate this area, including important aspects of small business regulation and the share of small business and private entrepreneurship in the region’s Gross Regional Product for 2022-2024, and presents conclusions and proposals.

Keywords: entrepreneurship, small business, microcredit, investment, commercial banks, infrastructure, tax incentives, customs privileges.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V5SI3Y2025N02>

Kirish. Bugungi kunda kichik va xususiy biznes iqtisodiyotda hal qiluvchi o‘rinni egallab, bozorni zarur tovarlar va xizmatlar bilan to‘ldirishning asosiy manbai, aholi daromadlari va farovonligining o‘sishi, bandlik muammolarini hal qilishning eng muhim omiliga aylandi. Bu

sohani rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga, yangi ish o'rinlarini yaratishga, innovatsiyalarni joriy etishga va raqobatni oshirishga olib keladi. Tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish vositalari tadbirkorlik subyektlari tomonidan ishlab chiqariladigan va realizatsiya qilinadigan tovarlar, bajariladigan ishlar, ko'rsatiladigan xizmatlarning inson hayoti va sog'lig'i uchun xavfsizligini, uning qonuniy manfaatlarini himoyasini ta'minlash, atrof-muhitni muhofaza qilish, shuningdek, davlat xavfsizligini ta'minlash va tadbirkorlikni rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish maqsadida faqat normativ-huquqiy va texnik jihatdan tartibga solish sohasidagi normativ hujjatlar asosida joriy etiladi.

Adabiyotlar tahlili. Kichik biznesni davlat tomonidan tartibga solish evolyutsiyasining o'ziga xosligini o'rganish davlatning ijtimoiy — iqtisodiy rivojlanishidagi kichik korxonalarning zamonaviy rolini obyektiv baholash uchun muhim uslubiy ahamiyatga ega.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni davlat tomonidan tartibga solish tizimi borasida Rossiya iqtisodchisi V.N.Bykova tadqiqot olib borgan bo'lib, u o'z tadqiqotida bu tizimning rivojlanish bosqichlarini qismlarga ajratadi. Birinchi davrda xorijda 1929-1938-yillardagi inqirozlarga qarshi choralar ishlab chiqilib, shu tariqa turli mamlakatlarda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash vositalari shakllandi. So'nggi davrda bu tizim dunyoning rivojlangan mamlakatlarida Yaponiya, AQSh, G'arbiy Yevropada rivojlangan bo'lib, bu davr XX asrning ikkinchi yarmiga to'g'ri keladi. Bu davrda kichik biznesni qo'llab-quvvatlovchi vakolatli davlat organlari, davlat apparati va maxsus boshqaruv organlari tashkil qilinib, kichik biznesni qo'llab-quvvatlovchi davlat infratuzilmasi yaratildi.[1]

Kichik va o'rta biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini muammoli jihatlarini o'rgangan rossiyalik olimlar O.V.Gleba va V.S.Shpekalar "Kichik va o'rta biznesning innovatsion faoliyatini qo'llab-quvvatlash nuqtai-nazaridan shuni ta'kidlash kerakki, ushbu tadbirkorlik subyektlarining rivojlangan mamalakatlarda faoliyat ko'rsatishi ularning muvaffaqiyati innovatsiyalar bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatadi." degan fikrlarni ilgari surishgan. Iqtisodchi Y.I.Levina esa raqamli iqtisodiyot rivojlanib borayotgan davrda kichik biznes boshqaruvida innovatsion faoliyatni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi juda muhim deb hisoblaydi. Uning fikricha kichik va o'rta biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning rivojlanishi bilan iqtisodiyot demonopolizatsiyasi, yangi ish o'rinlarini paydo bo'lishi, hududlarda bozorlarning shakllanishi va innovatsion faoliyatning rivojlanishini ta'minlaydi.[1]

Jon Lesterning "Kichik biznesni qo'llab-quvvatlovchi siyosat aralashuvi: asoslar, natijalar, va tavsiyalar" nomli maqolasida u kichik biznes va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha federal tashabbuslarni 3 ta ajratish haqida so'z yuritadi. Bular moliyalashtirish dasturlari, ilmiy-tadqiqotlarni qo'llab-quvvatlash va soliq choralaridir.[2]

O'zbekiston Respublikasi rivojlanishining hozirgi bosqichida kichik biznes alohida rol o'ynaydigan ijtimoiy omilning ahamiyati sezilarli darajada oshmoqda. Bu borada tadbirkorlikni davlatimiz tomonidan qo'llab quvvatlash orqali tadbirkorlarni erkin faoliyat yuritishlari uchun qulay shart-sharoitlar yaratib berilmoqda. Jumladan, tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solishni soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoniga asosan Tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning aniq maqsad va chegaralarini belgilash, tadbirkorlik subyektlari tomonidan yangi mahsulot va xizmat turlarini joriy etish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish orqali ular uchun tartibga solish yukini kamaytirish, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi

“2022 — 2026-yillarga mo’ljallangan Yangi O’zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to’g’risida”gi PF-60-son Farmoni ijrosini ta’minlash maqsadida Adliya vazirligi, Iqtisodiy taraqqiyot va kambag’allikni qisqartirish vazirligi, Tadbirkorlik subyektlarining huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish bo’yicha vakil hamda Savdo-sanoat palatasining davlat tomonidan tadbirkorlik faoliyatini faqatgina quyidagi tadbirkorlik subyektlarini davlat ro’yxatidan o’tkazish; tadbirkorlik subyektlari faoliyatining ayrim turlari bo’yicha litsenziyalash, ruxsat berish hamda xabardor qilish tartib-taomillarini joriy etish, texnik jihatdan tartibga solish; tarif va notarif tartibga solish, qonunda belgilangan tartibda tadbirkorlik subyektlarining javobgarligini majburiy sug’urta qilish, davlat nazorati, raqobatni himoya qilish, vositalar orqali tartibga solish to’g’risidagi taklifi ma’qullandi.

Davlatning boshqaruvga oid chora-tadbirlari tadbirkorlik faoliyatini himoya qilish, huquqiy muhitni yaxshilash, bozorni tartibga solish va soliq tizimini optimallashtirishga yordam beradi. Bularning barchasi kichik biznesning rivojlanishiga, o’z faoliyatini yanada samarali yuritishiga imkon yaratadi. Uchinchi ahamiyatli tomoni shundaki, kichik biznes va tadbirkorlik ko’pincha innovatsion g’oyalarni amalga oshirishda yetakchi rol o’ynaydi, ya’ni bunda innovatsiyalarni joriy qilish maqsadga muvofiqdir. Innovatsiyalar orqali kichik bizneslar yangi mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqishi, yangi texnologiyalarni joriy etishi, iqtisodiyotning o’sishini ta’minlashga yordam beradi.

Kichik biznesni tartibga solishning eng so’nggi ahamiyatli jihati ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanish hisoblanib, bu kichik biznesning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o’sish, balki ijtimoiy rivojlanishga ham katta ta’sir ko’rsatadi. Kichik bizneslarning faoliyati, ayniqsa, qishloq joylarida yangi ish o’rinlarini yaratish va mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirishga yordam beradi. Buning natijasida ijtimoiy farovonlik va turmush darajasi yaxshilanadi.

Mazkur sohani davlat tomonidan tartibga solish, jumladan, uning yalpi ichki mahsulot ishlab chiqarish va bandlikni ta’minlashdagi ulushini oshirish, texnologik tarkibiy tuzilishini takomillashtirish, kredit resurslariga bo’lgan ehtiyojini qondirish va qulay ishbilarmonlik muhitini yaratish kabi yo’nalishlarda tizimli chora-tadbirlar amalga oshirildi. Shu kabi muhim islohotlar natijasida 2023 yil yakuniga ko’ra kichik biznes va tadbirkorlikning ulushi yalpi ichki mahsulotda 55,0 foiz, sanoat mahsulotlari hajmida 40,6 foiz, qishloq xo’jaligi mahsulotlari hajmida 98,4 foiz, asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar hajmida 35,8 foizga yetdi. Ish bilan band jami aholining 77,9 foizi mazkur tarmoqda mehnat qilmoqda.[3]

1-jadval

Xorazm viloyatida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ulushi.[4]

Yil	YaHM	Sanoat	Qurilish
2010	71,8	30,0	83,3
2011	74,1	32,7	85,0
2012	73,5	34,6	83,8
2013	73,8	36,8	79,1
2014	73,9	29,7	80,9
2015	74,1	38,9	82,1
2016	74,2	47,7	88,9
2017	78,3	42,1	87,4
2018	79,1	37,1	89,9
2019	76,4	30,2	92,1

2020	77,4	29,5	88,7
2021	75,8	22,0	88,1
2022	71,9	16,0	89,7
2023	72,7	16,3	92,2
2024	72,3	21,0	90,8

Endi kichik biznes va xususiy tadbirkorlik ulushini Yalpi hududiy mahsulot kesimida Xorazm viloyati misolida tahlil qiladigan bo'lsak, bu ko'rsatkich 2022 yil 71,9 % ni tashkil qilgan bo'lsa, 2023 yilda 72,7 % ni, 2024 yil dekabr oyida esa 72,3 % ni tashkil qilgan. Bu esa kichik biznes va xususiy tadbirkorlik ulushini Yalpi hududiy mahsulot kesimida oshganligidan dalolat beradi. Bu ko'rsatkichlarni sanoat va qurilish sohasida tahlil qilinganda 2022 yil vohada kichik biznes va xususiy tadbirkorlik ulushining 16,0 % sanoatga, 92,2 % qurilish sohasiga to'g'ri kelgan. 2024 yilda esa bu sohalarda ijobiy o'sishga erishilgan va bu ko'rsatkich sanoatda 21,0 % ga, qurilishda esa 90,8 % ga o'sgan. Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning Yalpi hududiy mahsulot kesimidagi ulushini 2022 yil va 2024 yillarni taqqoslaganimizda sanoat sohasida 5 %, qurilish sohasida 0,3 % o'sish kuzatilgan. 2023 yilni 2024 yilga taqqoslaganimizda esa bu ko'rsatkich sanoat sohasida 5 % ga oshgan bo'lsa, qurilish sohasi hisobiga -1,1 % ga pasaygan. Bu esa viloyatimizda qurilish sohasini yanada isloh qilish lozimligini anglatadi.[4]

Xulosa. Kichik biznesni tartibga solishning ahamiyatli tomoni shundaki, bunda birinchidan, iqtisodiy barqarorlik va raqobatni oshirishni taqozo qiladi. Aynan, kichik biznes va tadbirkorlikni tartibga solish orqali davlat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Masalan, soliq imtiyozlari, subsidiya dasturlari va kreditlash tizimi orqali kichik biznesga yordam berish, ularning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, kichik biznesning rivojlanishi iqtisodiyotda yangi ish o'rinlarini yaratishga va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Ikkinchidan tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash maqsadida huquqiy muhitni yaxshilash lozim. Kichik biznesning rivojlanishiga turtki berish uchun davlat tomonidan qonun va qoidalarni, huquqiy bazani to'g'ri shakllantirish zarur.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Liang tan va Boon-Chye Li. Small and Madium Enterprises in Singapore and the New Economy. LEE, Boon Chye and TAN, Wee Liang. Small and Medium Enterprises in Singapore and the New Economy.(2002). The role of SMEs in National Economies in East Asia. 347-369. Research Collection Lee Kong Chian School Of Business.
2. Joze Luis Polo-Otero.Are the business regulations creating new entrepreneurship? Contaduria y Administracion 65 (2), 2020,1-21
3. www.stat.uz -Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат статистика Агентлиги расмий сайти.
4. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY STATISTIKA QO'MITASI XORAZM VILOYATI STATISTIKA BOSHQARMASI <https://www.xorazmstat.uz/uz/rasmiy-statistika/small-business-and-entrepreneurship-2>.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).